

Postavenie starobného dôchodkového sporenia v dôchodkovom systéme Slovenskej republiky

Peter Sika¹

¹ Ekonomická univerzita, Katedra sociálneho rozvoja a práce; 852 35 Bratislava, Dolnozemska cesta 1; peter.sika@euba.sk

Grant: Vega č. 1/0002/16 a Vega č. 1/0001/16

Název grantu: Socio-ekonomické aspekty bytovej politiky v kontexte migrácie pracovnej sily (50%) a Súčasnosť a perspektívy zmien zamestnanosti a súvisiacich procesov v kontexte naplnenia cieľov Európskej stratégie zamestnanosti (50%).

Oborové zamčrenie: AH - Ekonomie

© GRANT Journal, MAGNANIMITAS Assn.

Abstrakt Slovenská republika sa pri reforme svojho dôchodkového systému rozhodla pre kombinovaný spôsob financovania dôchodkov, čo spôsobilo vysoké transformačné náklady, ktoré významnou mierou destabilizujú dôchodkový systém a prehlbujú deficit verejných financií a finančnú udržateľnosť dôchodkového systému. Napriek mnohým vládnym pokusom na oslabenie súkromného starobného dôchodkového sporenia a posilnenie verejného priebežného dôchodkového systému nedošlo k naplneniu očakávaných cieľov a z toho dôvodu pristúpila Národná rada Slovenskej republiky k oslabeniu starobného dôchodkového sporenia prostredníctvom súboru opatrení medzi ktoré môžeme zaradiť zmeny percentuálnej sadzby výšky odvodov ako aj z dobrovoľného vstupu do tzv. druhého piliera. Od zavedenia dobrovoľného vstupu do druhého piliera vstúpilo do druhého piliera len 30% prichádzajúcich na trh práce. Nízky podiel vstupujúcich zvyšuje súčasné príjmy dôchodkového systému na úkor budúcich výdavkov. Z dlhodobého hľadiska to bude vyvolávať zvýšené deficity v priebežnom dôchodkovom systéme ako aj nižšie výšky budúcich starobných dôchodkov. Ak by do druhého piliera vstupovalo viac ľudí, znamenalo by to vyšší deficit prvého piliera do roku 2080, kvôli väčšiemu výpadku príjmov. Cieľom príspevku je poukázať na postavenie a úlohu starobného dôchodkového sporenia v dôchodkovom systéme Slovenskej republiky v kontexte dlhodobej udržateľnosti dôchodkového systému.

Kľúčová slova udržateľnosť dôchodkového systému, starobné dôchodkové sporenie, dôchodkový vek, deficit verejných financií

1. ÚVOD

Dôchodkové systémy, rozvinuté najmä po druhej svetovej vojne a založené na priebežnom systéme financovania, sa dostávajú do finančných kríz, kladú čoraz vyššie nároky na daňových poplatníkov, resp. ekonomicky aktívnu populáciu (Rievajová, Sika, Husáková, 2012, s. 476). Financovanie dôchodkového zabezpečenia predstavuje významnú súčasť verejných financií a práve z tohto dôvodu významnou mierou ovplyvňuje jeho udržateľnosť. Dôchodkové systémy zabezpečujú kvalitu života pre významnú časť populácie a aj jej spotrebu, ktorá sa následne prejavuje v hospodárskom vývoji a ďalších súčiastiach národného hospodárstva. Z opačného pohľadu sú dôchodkové systémy významnou mierou ovplyvňované najmä demografickým vývojom, mierou zamestnanosti a spoločensko-politickou a ekonomickou

situáciou v danom štáte. Teória ekonomie dôchodkov poukazuje na to, že dôchodkové systémy vyžadujú pravidelné regulačné zásahy, ktoré sú vyvolané aj cyklickým správaním sa ekonomiky.

Zmeny prebiehajúce v jednotlivých štátoch majú svoje špecifické a historické odlišnosti. Zatiaľ čo v krajinách západnej Európy dochádza k zmenám v dôchodkových systémoch pod tlakom najmä demografického vývoja v krajinách východnej Európy dochádza k oveľa radikálnejším reformám, ktoré sú vyvolané nielen tlakom demografického vývoja, ale najmä politickými a ekonomickými zmenami v týchto krajinách. Všetky krajiny EÚ riešia otázky, ako zabezpečiť financovanie povinných dôchodkových schém. Riziká finančnej záťaže, riziká znižujúce funkčnosť dôchodkového systému sú výzvou pre zásadné zmeny. Reformné kroky, ktoré sa uskutočnili v podmienkach Slovenskej republiky, kde funguje trojpilierový dôchodkový systém, si však vyžadujú v súlade so spoločensko-ekonomickým vývojom neustále zmeny a korekcie.

Cieľom príspevku je špecifikovať dôchodkový systém uplatňovaný v Slovenskej republike v kontexte váhy starobného dôchodkového sporenia, poukázať na problém udržateľnosti dôchodkového systému z pohľadu verejných financií a demografických trendov ako aj identifikovať opatrenia prispievajúce k finančnej stabilizácii dôchodkového systému.

2. ÚLOHA SOCIÁLNEHO ZABEZPEČENIA V SOCIÁLNOM SYSTÉME SPOLOČNOSTI

Sociálne zabezpečenie je nástrojom na realizáciu cieľov a úloh sociálnej politiky a predstavuje jadro sociálnej politiky. V Slovenskej republike je tvorené tromi podsystemami, ktorými sú sociálne poistenie, štátna sociálna podpora a sociálna pomoc.

Sociálne poistenie je v zákone o sociálnom poistení definované ako: nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie, úrazové poistenie, garančné poistenie, poistenie v nezamestnanosti. Z toho vyplýva, že slúži na ochranu prevažne ekonomicky aktívneho obyvateľstva v prípade predvídateľných sociálnych udalostí. Sociálne poistenie je spravované Sociálnou poisťovňou ako verejnoprávnu inštitúciu. Sociálna poisťovňa vykonáva podľa zákona č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení aj činnosti spojené s výkonom starobného dôchodkového sporenia. V sporiacej fáze vyberá príspevky a následne ich postupuje dôchodkovým správcovským spoločnostiam a taktiež registruje zmluvy o starobnom

dôchodkovom sporení. Vo výplatnej fáze je správcom centrálného informačného ponukového systému, ktorý eviduje a spracováva žiadosti o dôchodok zo starobného dôchodkového sporenia, generuje a zasiela ponuky týchto dôchodkov, eviduje zmluvy uzatvorené sporiteľmi so životnými poisťovňami a dôchodkovými správcovskými spoločnosťami, vrátane výplat jednotlivých dôchodkov.

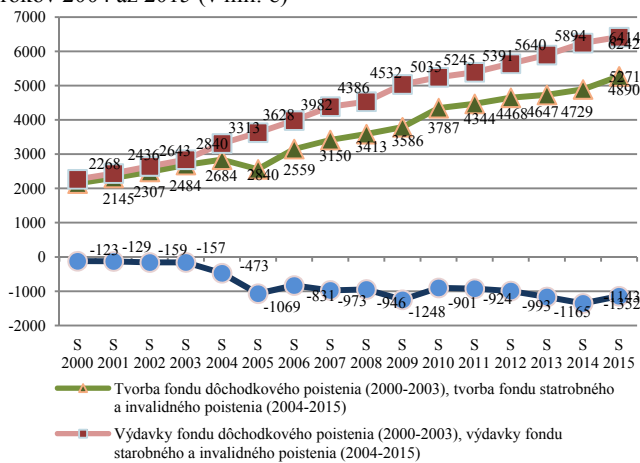
Systém štátnej sociálnej podpory je financovaný najmä prostredníctvom štátneho rozpočtu, kde štát na seba preberá úlohu podieľať sa na riešení niektorých štátom uznaných životných situáciách, s cieľom predchádzať nežiaducemu poklesu životnej úrovne rodín, ktoré sa starajú o nezaopatrené deti. (Sika, Španková, 2014, s. 155)

Sociálna pomoc je jednou zo súčastí sociálnej ochrany, plniacej funkciu ochranného mechanizmu jednotlivca a rodín v prípade vyskytnutia sa nepriaznivých sociálnych udalostí. (Husáková, 2014, s. 51) Sociálna pomoc vyjadruje skutočnosť, že sa občan dostal do situácie, keď nie je v jeho silách sám sa zaopatriť, resp. s pomocou svojej rodiny. Odlišuje sa od poistenia a štátnej podpory svojou individualizovanou aplikáciou podmienenou sociálnou potrebnosťou, odkázanosťou, dočasnou alebo náhlou núdzou a podmienenosťou možnosťami sociálneho subjektu poskytujúceho pomoc.

3. FINANČNÁ BILANCIA SLOVENSKEHO DÔCHODKOVÉHO SYSTÉMU

V jednotlivých fondoch sociálneho poistenia vykazuje najväčšie deficit dôchodkové poistenie. Tento stav je dlhodobý, nakoľko bol spôsobný najmä nepriaznivými demografickými trendmi, predlžujúcou sa dĺžkou dožitia, poklesom počtu ekonomicky aktívnych obyvateľov zapríčinený vysokou mierou nezamestnanosti a taktiež zavedením starobného dôchodkového sporenia s vysokým podielom percentuálneho odvodového zaťaženia v prospech súkromný dôchodkový systém. Nedostatok prostriedkov na dôchodky, spôsobuje aj rastúci objem únikov pred odvodmi v dôsledku globalizácie, či vyššej mobility pracovnej sily (Vidová, J., 2006, s. 14).

Graf č. 1 Deficit dôchodkového poistenia v bežnom roku za obdobie rokov 2004 až 2015 (v mil. €)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov Sociálnej poisťovne.

Napriek tomu, že sa uskutočnilo niekoľko reforiem, ktorých hlavným cieľom bolo zníženie deficitnosti dôchodkového poistenia

nepodarilo sa systémovo a dlhodobo vyriešiť jeho deficity, ktoré zaťažujú verejné financie.

Finančnú udržateľnosť dôchodkového poistenia si Sociálna poisťovňa v zmysle zákona o sociálnom poistení vylepšuje presunom prostriedkov z ostatných ziskových fondov sociálneho poistenia, avšak bez zohľadnenia nárokov občanom vo forme dôchodkových dávok, čo jednoznačne považujeme za nesystémový prvok v sociálnom poistení.

Tab. č. 1 Prehľad bilancie dôchodkového poistenia v bežnom roku za roky 2005 – 2015

v mil. eur	2005	2010	2015
Príjmy dôchodkového poistenia (očistené o transfer zo ŠR/ŠFA a o príjmy z otvorenia druhého piliera)	2 558,7	2 827,1	4 251,1
Výdavky dôchodkového poistenia	3 627,9	5 244,9	6 414,5
Saldo dôchodkového systému v bežnom roku	-1 069,2	-2 417,8	-2 163,3
Prevody z ostatných fondov	1 100,7	803,5	1 357,6
Transfer zo ŠR/ŠFA	0,0	1 517,2	453,0
Príjmy SP z otvorenia II. piliera	0,0	0,0	566,9
Bilancia dôchodkového systému v bežnom roku po zohľadnení prevodov z ostatných fondov	31,5	-1 614,3	-805,7
Celková bilancia (s transferom zo štátneho rozpočtu a príjmami z druhého piliera)	31,5	-97,1	214,2

Zdroj: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

Z dlhodobého hľadiska má každá krajina k dispozícii viaceré nástroje na udržanie finančnej bilancie dôchodkového systému v prijateľných hraniciach, pričom najčastejšie sa uplatňujú zvyšovanie dôchodkového veku, zmena valorizačného mechanizmu dôchodkových dávok a zakomponovanie automatických stabilizátorov. Popri finančnej udržateľnosti je nevyhnutné prihliadať aj na primeranosť dôchodkových dávok.

Prechod na trojpilierový dôchodkový systém vykázal zvýšené transformačné náklady, ktoré sa zmiernili niekoľkonásobným otvorením systému, ale najmä zmenou percentuálneho odvodu do druhého kapitalizačného piliera z 9% na 4%, čím došlo k oslabeniu II. piliera a k politickému posilneniu prvého piliera. Politické zásahy do dôchodkového systému sa uskutočňujú bez ohľadu na reálnu, resp. potencionálnu výkonnosť ekonomiky.

Tab. č. 2 Prehľad príspevkov postúpených do druhého piliera

v mil. €	2005	2008	2010
Postúpené príspevky DSS 2005 - 2015	304,7	815,2	800,2
Príjmy SP z otvorenia II. piliera	0,0	132,3	0,0
Postúpené príspevky očistené o príjmy z otvorenia II. piliera	304,7	682,9	800,2
v mil. €	2013	2015	Spolu 05-15
Postúpené príspevky DSS 2005 - 2015	413,6	444,6	7 005,4
Príjmy SP z otvorenia II. piliera	239,7	566,9	1 092,0

Postúpené príspevky očistené o príjmy z otvorenia II. piliera	173,9	-122,3	5 913,4
---	-------	--------	----------------

Zdroj: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

Tieto náklady budú opätovne narastať, nakoľko od roku 2017 sa sadzba povinných príspevkov zvyšuje o 0,25% ročne na konečných 6% v roku 2024.

Tab. č. 3 Dopady zrýchlenia zvyšovania sadzby povinných príspevkov v II. pilieri o 0,25% ročne na maximálne 6%

v mil. €	2018	2020	2022	2024
vybraté príspevky na SDS	544 075	670 329	824 411	1 013 909

Zdroj: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

Vláda Slovenskej republiky si uvedomila naliehavosť udržateľnosti dôchodkového systému, ale zároveň aj primeranosť dôchodkov, a preto prijala zmeny dôchodkového systému, ktorých cieľom bolo zlepšiť negatívne trendy.

Medzi najdôležitejšie parametrické zmeny môžeme zaradiť:

- naviazanie dôchodkového veku na vývoj strednej dĺžky života¹,
- naviazanie valorizačného mechanizmu na dôchodcovskú infláciu²,
- posilnenie solidarity pri priznávaní dôchodkových dávok z priebežného piliera³,
- zmeny v II. pilieri dôchodkového systému⁴.

Podľa pôvodných projekcií zo začiatku roka 2012 sa mal deficit systému do roku 2060 prehľbiť zo súčasných 3 % na 9 % HDP, teda o 6 percentuálnych bodov. Dôchodková reforma z roku 2012 tento stav výrazne zlepšuje a posilňuje dlhodobú udržateľnosť verejných financií. V roku 2060 by mal po nej deficit systému dosiahnuť úroveň približne 5 % HDP, čo znamená zlepšenie bilancie verejných financií o 4 percentuálne body (MF SR - IFP, 2013, s. 1).

4. DOPADY ZAVEDENIA DOBROVOLENEHO VSTUPU DO DRUHÉHO PILIERA

Systém starobného dôchodkového sporenia je príspevkovo definovaný a financovaný z príspevkov odvádzaných na osobné dôchodkové účty (Rievajová a kol., 2008, s. 100).

Zavedenie dobrovoľného vstupu do druhého dôchodkového piliera, ktoré sa uskutočnilo v roku 2008 s určitými odchýlkami tejto dobrovoľnosti spôsobilo, že doň vstúpilo iba 30% novovstupujúcich poistencov na trh práce. Táto legislatívna zmena spôsobila zvýšenie príjmy do sociálneho poistenia spravovaného Sociálnou poisťovňou, avšak zároveň zvýšila aj budúce nároky na výdavky sociálneho poistenia. Zvýšený záujem o súkromný dôchodkový systém prejavujú poistenci s vyššími príjmami a vyšším vzdelaním. Z hľadiska veku vstupovalo do druhého piliera najviac poistencov vo veku 25 rokov. Súčasná legislatíva umožňuje vstup do druhého piliera odložiť poistencom až do veku 35 rokov. Ak túto možnosť nevyužijú znamená to pre nich možnosť byť účastníkom výhradne prvého piliera spravovaného Sociálnou poisťovňou.

¹ § 65a zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.

² § 82 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.

³ § 63 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.

⁴ § 22 zákona č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zo všetkých poistencov Sociálnej poisťovne sa rozhodlo využiť služby súkromných dôchodkových spoločností približne 47 %. Najpočetnejšiu skupinu tvoria 35 roční, ktorých podiel predstavuje až 75% z tejto vekovej kategórie. Nízku účasť zaznamenávajú staršie vekové ročníky, ktoré ostali poistencami výhradne prvého piliera, čo je pochopiteľné z dôvodu krátkej doby poistenia a vysokého rizika turbulencií na finančných trhoch.

Tab. č. 4 Počet sporiteľov podľa veku

Veková hranica	Počet sporiteľov	% podiel
do 25 rokov	72 161	5,20%
od 26 rokov do 35 rokov	436 650	31,70%
od 36 rokov do 45 rokov	540 642	39,30%
od 46 rokov do 55 rokov	285 883	20,80%
od 56 rokov	40 434	2,90%
Spolu	1 375 770	100,00%

Zdroj: Asociácia dôchodkových správcovkých spoločností.

Nízka finančná gramotnosť slovenských občanov, resp. vysoká opatrnosť spôsobila, že až 82,74% sporiteľov využívajú dlhopisové garantované dôchodkové fondy a len 10,89% sporiteľov sa rozhodlo pre indexové negarantované dôchodkové fondy.

Tab. č. 5 Rozloženie majetku v dôchodkových fondoch II. piliera ku koncu roka 2016

Dlhopisové garantované fondy	5 743,81 mil. eur	82,74%
Zmiešané negarantované fondy	63,8 mil. eur	0,92%
Akciové negarantované fondy	756,26 mil. eur	10,89%
Indexové negarantované fondy	377,77 mil. eur	5,44%
Spolu	6 941,64 mil. eur	

Zdroj: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

Odkladanie rozhodnutia o vstupe do druhého piliera do vyšších vekových ročníkov spôsobuje kratší čas zhodnocovania finančných prostriedkov na kapitálových trhoch, čo sa následne premietne do nižších naakumulovaných úspor a nižších anuití. Z krátkodobého pohľadu tento jav spôsobuje zvýšenie príjmy štátneho dôchodkového systému, avšak z dlhodobého hľadiska bude generovať zvýšené budúce výdavky, ktoré pri súčasnom demografickom vývoji budú ťažko ufinancovateľné.

Tab. č. 6 Priemerná výkonnosť fondov (v %) za obdobie apríl 2013 až december 2016

Dlhopisové garantované dôchodkové fondy	6,20%
Zmiešané negarantované dôchodkové fondy	20,10%
Akciové negarantované dôchodkové fondy	24,50%
Indexové negarantované dôchodkové fondy	47,10%

Poznámky: za dané obdobie bola zaznamenaná deflácia vo výške cca 1% a rast priemernej mzdy dosiahol za dané obdobie približne 10%.

Zdroj: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

Z pohľadu mzdového ohodnotenie vstupujú do druhého kapitalizačného piliera vyššie zárobkovo činné osoby. Ich mzda je o 28% vyššia ako mzda človeka, ktorý nie je účastníkom druhého piliera. Táto skutočnosť je odôvodniteľná aj tým, že v prvom pilieri sa uplatňuje princíp redukcie priemerného osobného mzdového bodu, ktorý je uplatňovaný u poistencov, ktorých mzda prevyšuje 1,25 násobok priemerného osobného bodu. Táto redukcia sa v druhom pilieri neuplatňuje, čo im následne zvyšuje ich budúce dôchodky.

5. FAKTORY VPLYVAJÚCE NA VÝŠKU DÔCHODKU V STARONOM DÔCHODKOVOM SPORENÍ

Od januára 2015 vstúpila do platnosti novela zákona o starobnom dôchodkovom sporení (tzv. anuitná novela), ktorá umožnila výplatu prvých dôchodkov z druhého kapitalizačného piliera. K 31. decembru 2016 mohlo 3 100 sporiteľov požiadať o dôchodok z II. piliera. K tomuto termínu požiadalo iba 1 555 sporiteľov, avšak iba 707 uzatvorilo zmluvu alebo dohodu o vyplácaní programového výberu. Táto skutočnosť bola zapríčinená tým, že životné poisťovne ponúkali sporiteľom veľmi nízke výšky dôchodkov, na ktoré sporitelia nereagovali a očakávajú vyššie dôchodky v budúcnosti, nakoľko neexistuje nutnosť uzatvoriť zmluvu so životnou poisťovňou. Priemerná výška dôchodku vyplácaného životnou poisťovňou formou doživotného dôchodku v roku 2016 bola 25,71 €.

Existujú nasledovné formy dôchodkov z II. piliera a to:

- Doživotný dôchodok - vyplácaný životnou poisťovňou každému sporiteľovi až do jeho smrti, okrem sporiteľov s tzv. malou nasparenou sumou (t.j. tak malou sumou za akú životné poisťovne nedokážu ponúknuť doživotný dôchodok). V zmluve o poistení dôchodku, ktorú uzavrie sporiteľ so životnou poisťovňou, sa môže dohodnúť aj pozostalostné krytie a zvyšovanie dôchodku, čo však významným spôsobom znižuje výšku dôchodkov. Sporiteľ môže popri tejto forme vyplácania dôchodku poberať aj dočasný dôchodok a programový výber.

Tab. č. 7 Vyplácanie doživotného dôchodku z II. piliera

Typ doživotného dôchodku	Podiel zmlúv z 536 zmlúv na doživotný dôchodok	Zníženie anuity oproti doživotnému dôchodku „bez kombinácií“
Bez kombinácií	71%	-
Ročné pozostalostné krytie	8%	- 4%
Dvojiročné pozostalostné krytie	18%	- 8%
Zvyšovanie	1%	- 24%
Zvyšovanie a ročné pozostalostné krytie	0%	- 28%
Zvyšovanie a dvojiročné pozostalostné krytie	1%	- 31%

Zdroj: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

- Dočasný dôchodok - vyplácaný životnou poisťovňou poberateľovi tohto dôchodku počas obdobia, ktoré bolo dohodnuté v zmluve o poistení dôchodku. Túto zmluvu uzatvára sporiteľ so životnou poisťovňou.
- Programový výber - vyplácaný dôchodkovou správcovskou spoločnosťou poberateľovi tohto dôchodku na základe dohody s dôchodkovou správcovskou spoločnosťou, kde sa sporiteľ dohodne na mesačnej výške dôchodku alebo na dobe vyplácania programového výberu.

Výšku dôchodkovej dávky vyplácanú z II. piliera ovplyvňujú viaceré faktory, ktorými sú: vek odchodu do dôchodku, dĺžka sporenia, zaplatená výška príspevkov na SDS, zvolený spôsob poberania dôchodku a miera zhodnotenia príspevkov.

Staroba je nielen fyziologickou zmenou ľudského organizmu, ale je tiež veľmi výraznou spoločenskou zmenou pre každého jednotlivca. So starobou sa obvykle spája koniec aktívneho spoločenského života a odchod do dôchodku. Človek týmto odchodom do dôchodku stráca

jednak svoje spoločenské postavenie, ale, tiež je nezanedbateľnou otázkou strata príjmu, na ktorý bol počas svojej pracovnej aktivity zvyknutý. (Matlák et al. 2009, s. 145, 146).

Vek odchodu do dôchodku je pre rok 2017 stanovený na Slovensku 62 rokov a 76 dní. Podľa Analýzy dlhodobej udržateľnosti dôchodkového systému Slovenskej republiky, ktorú publikovalo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR sa do roku 2060 predpokladá nárast dĺžky života u mužov o 10,6 roka a u žien o 8,6 roka. Slovenská spoločnosť bude starnúť najrýchlejšie v EÚ. Zatiaľ čo dnes na 100 Slovákov v aktívnom veku 15-64 rokov pripadá 19 ľudí vo veku 65 rokov a viac, v roku 2060 ich bude takmer 66.

Tab. č. 8 Vek odchodu do dôchodku podľa strednej dĺžky života

Rok	Muži	Ženy
2016	62,00	61,57
2017	62,14	62,14
2018	62,28	62,28
2019	62,42	62,42
2020	62,56	62,56
2030	63,94	63,94
2040	65,26	65,26
2050	66,49	66,49
2060	67,68	67,68

Zdroj: Rade pre rozpočtovú zodpovednosť

Výdavky na dôchodkové dávky budú približne do roku 2030 mierne klesať. Pokles je spôsobený najmä naviazaním dôchodkového veku na očakávanú dĺžku života od roku 2017 a následným nižším počtom novo priznaných dôchodkov. Preto slovenský penzijný model predpovedá približne do roku 2030 každý rok menej nových dôchodkov. Po roku 2030 začne počet nových dôchodcov z demografických príčin opäť rásť. Viac dôchodcov a rastúca očakávaná dĺžka života spôsobujú po roku 2030 opäť výrazný rast výdavkov na dôchodkové dávky (IFP, MF, 2015, s. 3-4).

Podľa nášho názoru negatívne trendy v demografických ukazovateľoch možno zvrátiť, resp. zmierniť prostredníctvom populačnej politiky, adresnej podpory rodiny a migrácie, ale aj zvyšujúcou úrovňou školstva a samozrejme vyššou zamestnanosťou. Výsledkom týchto politik sa môže zvýšiť miera pôrodnosti a migrácia, čo napomôže odvrátiť hrozivý trend, avšak je nutné si uvedomiť, že tieto zásahy neodstránia negatívne trendy, ale pravdepodobne ich iba zmiernia.

Dĺžka sporenia je jeden z ďalších najdôležitejších faktorov, ktoré ovplyvňujú výšku dôchodku, ktorý bude poberateľ dostávať. Počas obdobia sporenia si sporiteľ šetrí finančné prostriedky na osobnom dôchodkovom účte v dôchodkovej správcovskej spoločnosti, ktoré sa mu zhodnocujú. Čím je doba sporenia dlhšia, tým je vyšší aj zostatok na osobnom dôchodkovom účte, ktorý závisí aj od miery zhodnotenia dôchodkových aktív (Šipikalová, Pongrácz, 2016, s. 90-92).

Miera zhodnotenia je ovplyvnená aj mierou ochoty podstúpiť riziko na finančných trhoch. Nakoľko slovenskí sporitelia vykazujú z viacerých štatistík nízku finančnú gramotnosť, tak to sa zároveň premieta aj v ochote podstupovať riziko.

O tom, pre aký dôchodkový fond sa sporiteľ rozhodne, závisí najmä od jeho ochoty/neochoty podstúpiť rôzne veľké riziko. Vysoké riziko znamená vysoké zhodnotenie, ale na druhej strane možnosť výrazného poklesu hodnoty fondu. Dôchodkové fondy s nízkym rizikovým profilom (dlhopisový dôchodkový fond a zmiešaný dôchodkový fond) dosahujú najnižší potenciálny výnos a naopak

dôchodkové fondy s vysokým rizikovým profilom (indexový dôchodkový fond a akciový dôchodkový fond) dosahujú najvyššie potenciálne výnosy, alebo na druhej strane aj najvyššie potenciálne straty.

6. ZÁVER

V priebehu nasledujúcich desaťročiach začnú čoraz intenzívnejšie vplývať demografické zmeny na udržateľnosť verejných výdavkov. V dôsledku zvýšenia očakávanej dĺžky života, relatívneho nárastu počtu dôchodcov voči populácii v produktívnom veku a nižšieho počtu narodených detí budú ovplyvnené najmä oblasti ako dôchodky, zdravotníctvo, dlhodobá starostlivosť a školstvo.

V záujme posilnenia finančnej udržateľnosti dôchodkového systému bude musieť Slovenská republika ešte zapracovať tzv. automatické stabilizátory do výpočtu dôchodkových nárokov. Tento fakt však spôsobí zníženie miery náhrady, čo bude mať negatívny dopad na životnú úroveň slovenských dôchodcov.

Väčšina autorov nazýva automatizované vyrovnávacie mechanizmy racionálnymi mechanizmami, keďže robia proces dôchodkovej reformy racionálnejším a odbornejším. Rad racionálnych pravidiel je vopred nastavený, ale následne budú automaticky aplikované iba v špecifických situáciách, v ktorých by legislatíva len ťažko vedela zaviesť potrebné opatrenia. Automatizované vyrovnávacie mechanizmy sú transparentné a predikovateľné. Je jasné ako sa vykonajú potrebné regulačné zásahy, a kto bude niesť jej náklady. (iNDEPENDENT TRADERSCLUB, 2010, s. 6)

Starnutie populácie spoločnosti, ktoré sa v zornom uhle pohľadu ekonómov považuje za hrozbu, ktorá bude mať ďalekosiahle a nezvratné účinky, možno v skutočnosti vnímať ako pokrok v mnohých vedných disciplínach. Nemožno abstrahovať od dopadu starnutia spoločnosti na dôchodkový systém, avšak nemožno tento dopad považovať za tragický a nezvratný. Jednotlivé štáty musia sústrediť svoju pozornosť a prispôbovať svoje systémy a politiky, a to nielen dôchodkové systémy, novým očakávaným, ale aj neočakávaným udalostiam, ktoré v značnej miere môžu ovplyvniť životnú situáciu jednotlivých vrstiev spoločnosti.

Zdroje

1. HUSÁKOVÁ, M. 2014. *Sociálna práca*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2014. ISBN 978-80-225-3851-0.
2. iNDEPENDENT TRADERSCLUB, o.z. 2010. *Šoková versus postupná „Liečba“ priebežného piliera dôchodkového zabezpečenia na Slovensku. Možnosti uplatnenia automatického vyrovnávacieho mechanizmu (ABM) v slovenskom PAYGO systéme*. Banská Bystrica, 2010.
3. MATLÁK, J. et al. 2009. *Práva sociálneho zabezpečenia*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2009. 383 s. ISBN 978-80-7380-212-7.
4. MF SR – IFP. 2013. *Starnutie zvýši výdavky, dôchodková reforma pomohla*. Bratislava : Ministerstvo financií Slovenskej republiky. Komentár 2013/4. Dostupné na: <http://www.financ.e.gov.sk/Default.aspx?CatID=8886>.
5. MF SR. 2015. *Rýchlo starnúce Slovensko*. Inštitút finančnej politiky. Ministerstvo financií SR. Komentár 2015/12. <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=10181>.
6. MPSVR SR. 2011. *Analýza dlhodobej udržateľnosti a návrhy na zmenu dôchodkového systému Slovenskej republiky*. Bratislava, 2011.
7. RIEVAJOVÁ, E. a kol. 2008. *Sociálne zabezpečenie*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2008. ISBN 978-80-225-2545-9.
8. RIEVAJOVÁ, E., SIKÁ, P., HUSÁKOVÁ, M. 2012. *Dôchodkový systém v zmenených sociálno-ekonomických podmienkach vo väzbe na príjmovú situáciu dôchodcov*. In Sociológia : časopis pre otázky sociológie. - Bratislava : Sociologický ústav SAV, 2012. ISSN 0049-1225, 2012, roč. 44, č. 4, s. 456-477.
9. SIKÁ, P. 2013. *Nový rozmer dôchodkovej politiky a reformy v Slovenskej republike*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2013. 123 s. ISBN 978-80-225-3702-5.
10. SIKÁ, P., ŠPANKOVÁ, J. 2014. *Sociálne zabezpečenie*. Trenčín, 2014. ISBN 978-80-8075-664-2.
11. ŠIPIKALOVÁ, S., PONGRÁČ, E. 2016. *Sociálne zabezpečenie – Aplikčné praktikum*. Bratislava : Ekonóm, 2016. s. 90-92. ISBN 978-80-225-4227-2.
12. VIDOVÁ, J. 2006. *Prierez dôchodkovými systémami vo vybraných krajinách*. Bratislava : Ekonomické spektrum – odborný on-line časopis o ekonomii a ekonomike, 3/2006. ISSN 1336-9105.
13. ZÁKON NR SR č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.
14. ZÁKON NR SR č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení v znení neskorších predpisov.